

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 8

STEV. 11.

NOVEMBER 1940

LETO XIX.

Občni zbor Prosvetne zveze v Ljubljani

V četrtek 24. oktobra se je vršil v beli dvorani Uniona 41. redni občni zbor naše največje prosvetne organizacije. Navzočih je bilo 86 delegatov društev. Predsednik dr. Lukman je uvodoma pozdravil zastopnika g. bana, zastopnika prevzvišenega knezoškofa, zastopnika župana ljubljanskega mesta in zastopnika Prosvetne zveze iz Maribora. Z navdušenjem so bili sprejeti pozdravi Nj. Vel. kralju Petru II., Nj. Vis. knezu namestniku, prosvetnemu ministru dr. Antonu Korošcu in dr. Mihi Kreku. Ker praznujemo letos 75 letnico rojstnega dne ustanovitelja Prosvetne zveze dr. Janeza Ev. Kreka, se je predsednik s toplimi besedami spominjal velikega predhodnika, nakar mu je občni zbor zaklical trikrat »Slava«. Kakor so v preteklem letu naše organizacije izvršile poučno akcijo proti komunizmu, tako bodo tudi letos posvetile svoje moči proti oskrnjevanju nedelj in praznikov. Prosvetna okrožja tvorijo vmesno stopnjo med društvom in centralo. Od okrožnih odborov je torej odvisno, kakšen je ta stik. Mnoga okrožja ne vršijo svojih nalog, imajo redkokdaj seje, društva pa tudi ne pošiljajo svojih zastopnikov na okrožne svete. Ker nekatera društva tudi nočejo plačevati članarino, se bodo ta društva objavila na koncu leta, ker ne vršijo

svoje dolžnosti. Pred uvodom v debato o poročilih so razni zastopniki pozdravili občni zbor.

Zadruga »Lastni dom«, o kateri je podal poročilo minister dr. Kulovec, uresničuje sedaj resolucijo, ki je bila sprejeta na tolikih katoliških shodih, s tem, da gradi v Ljubljani Slovenski dom. Društva so doslej nabrala samo okrog 15.000 din, kar je malenkost. Zato je apeliral na sodelovanje društev, ki naj bi prirejala tombole, akademije, igre in zbirke za Slovenski dom. Ako je na primer društvo v Trebiji v Poljanski dolini prispevalo 1000 din, zakaj ne bi tega znogla mnoga društva, ki štejejo veliko več članov in žive v ugodnejših razmerah. Največjo debroto bodo uživala od Slovenskega doma ravno društva.

Odbor PZ je imel 41 sej, na katerih se je razpravljalo o vseh tekočih zadevah. Eno glavnih skrbi pa je posvetil odbor reorganizaciji radijske postaje v Ljubljani, ki gradi v Domžalah in Mariboru nove postaje in je naročil nabavo nove 20 KW postaje v Ljubljani. Na njegovo intervencijo se je društvom znižal tok za 50 odstotkov, ki ga rabijo po domovih in odrih. Na novo je bilo ustanovljenih 5 prosvetnih društev. V preteklem letu se je slovesno praznovala 10 letnica ljubljanskega škofa. Slovesnega odkritja

spomenika Viteškemu kralju Aleksandru se je udeležilo nad 50 društev s 500 narodnimi nošami. Na novo je bilo sezidanih 6 prosvetnih domov, ki bodo prihodnjo pomlad blagoslovljeni. Prosvetnih domov je sedaj že 159. Socialno se je PZ udejstvovala v skrbi za naše izseljence, katerim pošilja knjige. Založila je delo »Naroda rast in zdravje družin«, sestavila je spomenico na bansko upravo, kako bi se omejilo pijančevanje, pozvala je posebno ženske odseke in krožke, da ustanovijo šolske kuhinje in izvedejo zimsko pomoč v svojih župnijah. Priredila je troje režiserskih tečajev in dvoje maskerskih.

Društva po deželi so kljub današnjim razmerah zelo živahno delovala. Občni zbori so bili v 69 društvih, odbori so imeli 1260 sej, priredili so 52 tečajev, imeli so 675 skioptičnih predavanj in 787 navadnih. Na naših odrih se je odigralo 670 iger, pevski zbori so nastopili nad dvestokrat, godbeni pa nad 150 krat. Društva imajo 170 knjižnic, kjer je nad 90.000 knjig. Prebranih je bilo 61.162 knjig. Članov štejejo društva 27.697. V Zvezi je včlanjenih 25 ženskih odsekov, 174 deklisških krožkov, nad 200 fantovskih, 79 pevskih, 120 dramatičnih in 54 godbenih.

Osrednja pisarna je izvršila ogromno delo s tem, da je razpošiljala letake, okrožnice, brošure, razglednice, da je vodila izposojevalnico diaprozitivov, filmov, Mentorja in Vestnika. Vodila je dalje izposojevalnico ljudskih iger, katerih je bilo izposojenih 1684, vodila je izposojevalnico garderobe, katere so se poslužila društva 495 krat. Organizirala je potovanja po krajih, kjer je živela sveta Ema, in v kraje, kjer so se vršili kmečki panti. Namesto višarskega romanja je organizirala romanje na Ptujsko goro. PZ je imela v poslovnem letu 1939/40 izven radijskega in študijskega odseka 275.046 din dohodkov in 271.722 din stroškov.

Ljudsko knjižnico v Ljubljani je obiskalo 12.581 obiskovalcev, ki so si izposodili 25.752 knjig. Knjižnica stalno napreduje in šteje skupno 16.665

knjig in je na razpolago tudi članom na deželi. Izposojnina znaša za 15 dni 1 din od knjige.

Radijska oddajna postaja je izvršila ogromno kulturno delo s tem, da je dnevno pošiljala med naše ljudstvo poučna, prosvetna, strokovna in stanovska predavanja. Oddajala je razne drame, komedije, recitacije, časopisne vesti, večina oddajnih ur pa je bilo posvečenih godbi in petju.

Pri debati so se oglasili k besedi razni govorniki. Debata je bila posvečena pozitivni knjižnici. Stavljjen je bil tudi predlog, kako naj bi prosvetna društva zajela ljudstvo bolj na široko in bi jim nudila več stanovske zavesti in vzgoje. Zastopnik Slovenske straže je prosil za pomoč in sodelovanje društev pri narodnoobrambnem delu.

Predlogi.

Zelo pameten predlog je stavilo prosvetno društvo v Škofji Loki, naj bi Prosvetna zveza krila vse stroške za predavatelje, ki gredo predavat na deželo. Občni zbor je odobril ta predlog pod pogojem, da so društva revna in oddaljena od železniške postaje in če so plačala članarino. Društva naj se te okolnosti v bodoče pridno poslužujejo. Sprejet je bil dalje predlog, da naj društva osnujejo socialni odsek tam, kjer ne delujejo Vincencijeve konference. Ti socialni odseki imajo nalogo, da sodelujejo pri šolskih kuhinjah in izvedejo akcijo za zimsko pomoč. Tretji predlog pa je izzvenel kot poziv, da naj tiste župnije, kjer še nimajo prosvetnega društva, istega ustanove v teku prihodnje zime.

Zastopnik preglenikov, dekan gospod Tomažič je predlagal celotnemu odboru razrešnico, ki jo je občni zbor z odobravanjem odobril. Odbor je z malo spremembo ostal prejšnji.

Prireditve v bodočem letu.

Prvega decembra, ob priliki narodnega praznika naj društva priredijo slavnostno akademijo. V maju in juniju bodo blagoslovljeni društveni domovi na Jezerskem, v Poljanah, v Ži-

reh, v Radomljah, v Fari pri Kostelu, v Zagradcu in v Št. Vidu pri Brdu. Na slovesen način bodo blagoslovljene nove postaje v Mariboru in v Domžalah; 5. in 6. julija bo slovesno blagoslovljen nov studij v Slovenskem domu. 6. septembra bo slovesna poklonitev PZ. društev in narodnih noš v Beogradu, ko bo dosegel naš vladar kralj Peter II. polnoletnost. Prosvetna zveza bo tudi v bodočem letu vršila svoje kulturno poslanstvo kot pomožna sila KA med ljudstvom.

Odbor se je konstituiral sledeče:

Za predsednika je bil izvoljen prelat dr. Lukman; za prvega podpredsednika direktor Prijatelj; za drugega podpredsednika prof. Mlakar; za tajnika g. Miloš Stare; za blagajnika g. Levec Franc.

Referati so se takole razdelili: gospodar g. Levec Franc; referent za radio g. Miloš Stare; referent za Emona film prof. Janko Mlakar; referent za knjižnico in Mentor prof. Šušteršič; referent za prosveto dr. Brumen; referent za narodno obrambo dr. Čes-

nik; referent za organizacijo direktor Prijatelj; referent za socialno in treznotno delo gđc. Hafnerjeva.

Okrožni referenti so sledeči: Ljubljana-mesto in Semič prelat dr. Lukman, Ljubljana-okolica g. Stare, Cerkljica prof. Šušteršič, za Kamnik in Moravče ravnatelj Zor, za Kočevje in Ribnico direktor Prijatelj, za Kranj, Škofjo Loko, Poljane prof. Planina, za Leskovec nadzornik Petje, za Litijo in Zagorje dr. Česnik, za Novo mesto direktor Dolenc, za Radovljico gđc. Hafnerjeva, za Šmarje, Višnja gora prof. Mlakar, za Trebnje dekan Tomažič, za Vrhniko dr. Brumen, za Žužemberk g. Košiček.

Režiserskega tečaja,

ki je bil 24. in 25. oktobra, se je udeležilo 46 društev. S tečajem so bili tečajniki silno zadovoljni, 24. novembra pa bo celodnevni maskerski tečaj. Ob priliki tečaja se je vršil tudi občini zbor Zveze ljudskih odrov. Izvoljen je bil odbor ki mu načeluje dr. Röger, zvezni režiser pa je g. V. Kos, ki je spretno režiral prvo igro v letošnji sezoni, in sicer »Mrtaški ples«.

Stanovska izobrazba

Dr. Jeraj

Ljudje živijo v konkretnih stanovih. Zato jih moramo tudi vzgajati za stan.

1. Kaj je stan? Stan je skupina ljudi, ki imajo isto gospodarsko-kulturno stališče v družbi.

Vsak stan je predvsem gospodarskega značaja. Človek si služi v njem kruh. Stan pa ima tudi kulturni značaj, ki se razodeva v posebni **stanovski kulturi: kmečki, obrtniško-trgovski in industrijski**. Stanovske kulture se ločijo med seboj, ker vsak stan po svoje sprejema splošne verske in kulturne vrednote. Kmet na primer drugače gleda na vero nego meščan, prav tako tudi drugače obrtnik in industrijski delavec. Tudi kulturno in družinsko življenje se loči po stanovih. Vsak stan ima svoje šege in navade, svojstveno umetnost, nekdam celo no-

šo. Stalne šege in navade so izraz zrelosti stanu; posebno močne so take med kmeti in ponekod tudi še med obrtniki, dočim jih industrijski podjetnik in delavec še skoro nimata. Nista zato še na ravni stanu, temveč le sloja. Višek stanovske kulture ali izobrazbe je **stanovski etos in stanovski ponos**. Kmeta ali rokodelskega mojstra je sram, če se njegov tovariš-kmet ali rokodellec slabo obnaša. Imate torej fino stanovsko zavest in ponos. Tudi je rokodelca sram, če soro-kodellec nudi družbi slabo blago. Po stanovskem pojmovanju ne odgovarja posameznik le zase, ampak za druge. Posebno skrb ima zavedni stan tudi za **stanovski naraščaj**: za mlade kmete, vajence in delavce. Njihova izobrazba je bodočnost in ponos stanu. Vsak odrasel kmet, rokodelski mojster

ali starejši delavec v tovarni nosi to skrb v srcu in mu je težko, ako mladina propada. Glavni vzgojitelj ni šola ali družba, temveč dom in delavnica. Svede se s tem z močno stanovsko zavestjo zelo briga tudi za **stanovsko socialno skrbstvo**. Ako obuhoža ali umre rokodelski ali kmečki družini oče, potem je stan tisti, ki pride prizadeti stanovski sodružini na pomoč.

2. Kajpak imamo danes **malo stanov** z izrazito **stanovsko kulturo**, tako imata le: kmet in delavec — rekelelec. Ker sta stara stanova, zato sta si lahko izoblikovala stanovsko omiko. Industrijski delavci (delavci niso stan) pa stanovske kulture še nimajo iz dveh vzrokov. Prvič je industrijski sloj **mlad**, ki še ne obstoja niti sto let, drugič pa so industrijske proizvajalne razmere zaradi novodobnega kapitalizma tako obupne, da si industrijski delavec, ki vsak dan trepeta za svoj košček kruha sploh ne more ustvariti kake solidne stanovske kulture. Kulture industrijskemu delavcu pa ne moremo mi dati. Ustvariti si jo more le sam, kakor si jo je kmet ustvaril, iz svojih industrijskih, tovarniških in družinskih razmer. Industrijec mora po svoje doživeti (Boga), župnijo, svetnike (izbrati si zaščitnika), po svoje oblikovati družino, ne meščansko ali kmečko, temveč industrijsko, svoj življenjski družinski način, pohišivo, obleko, podobe, umetnost, pesmi, svoj stanovski etos, svoje socialno skrbstvo, svojo strokovno šolsivo, pa tudi svojstveno državljansko in narodno slovensko zavest, zavest ne splošnega Slovenca, ampak tudi industrijskega-Slovenca.

5. Ker je po pravilnem pojmovanju stan gospodarsko kulturna skupina ljudi, potem sodobno industrijsko delavstvo še ni stan, je le sloj. Sloj označujemo za pridobitveno ali privredno skupino. Kakor delavci so tudi drugi meščanski trgovski in celo **duševni poklici** (učitelji, uradniki) le pridobitni sloji, torej ljudje, ki iščejo predvsem le dobiček, nimajo pa torej prave stanovske kulture. V nekem smislu **izgubljata tudi rokodelci in kmet** ponekod stanovsko kulturo ter

se pomeščanjata, postajata pridobitna sloja, privrednika. Samostojni kmet, ki je samo s telesom na grudi, s srcem pa v mestu, prodaja zemljo, ni mu sveta gruda prednikov, ne drži občestva s sokmeti (pri delu, boleznih, smrti, pogrebu), je tuje v vasi in špekulira, gosposki kmet, ki se sramuje kmečkih žuljev. Prav tako je tudi staročastiti rokodelski stan, ki ga gospodarsko izpodljeta stroj, že kulturno ekužen, navaden dobičkar in uživanja željan meščan, ki mu je staroslavna rokodelska tradicija, ponos, solidnost in stanovska solidarnost deveta briga. Rečemo lahko, da je splošni val **ekonomiziranja** vseh poklicnih skupin — gospodarskih in duhovnih — znak naše dobe. Zunanji znak teh dejstev je, da se je razvil v današnji družbi **razredni boj**. Ljudje se ne družijo več po poklicni pripadnosti, ampak po premoženjskem stanju. Neposedujoči sloji se bore z bogatimi kapitalističnimi sloji na življenje in smrt.

4. **Kako rešiti sodobne ustanove**. Za **gospodarsko rešitev** modernega slojnega boja imamo dva recepta: **komunistični in korporacijski** (fašistične, narodno socialistične, portugalske in krščanske organizacije). Mi smo vsi za načrt sv. očeta Pija XI. (Quadragesimo anno) in odklanjamo brezbožni marksizem, korporacije (pri nas že imamo velike začelke, zavarovanje za stareost, bolezen, kolektivni tarifi, javna dela itd.) bodo rešile gospodarsko stanje vseh slojev. Tukaj ne moremo mi vmes posegati. To je naloga politikov, državnikov in sociologov.

5. Drugo veliko vprašanje pa je duhovni podvig modernih gospodarskih slojev in razredov v kulturne stanove. Tu pa je striktno naše področje strogo prosvetno vprašanje: dati zopet kulturo slojem s **stanovsko vzgojo**.

Preden načnemo to vprašanje, moram poudariti, da je stanovska vzgoja in kultura največja **sovražnica razrednega boja**. Nekateri so že izrazili bojazen, da bo stanovska vzgoja v naših društvih pomnožila stanovska nasprotstva in razredne mržnje.

6. To je popolnoma izključeno in **bo** nasprotno res. Dve osnovi stanovske

vzgoje sta: **solidarnost med stanovskimi člani in solidarnost z drugimi stanovni.** Stanovska misel poudarja kot temeljno načelo, da so stanovni organi družbe. Kakor more le vzajemnost med nli v telesu celoto pospeševati, tako mora biti solidarnost tudi med organi družbe. Stan živi od stanu, roka reko umiva. Kmečki interes raste z mestom in industrijo. Ko bi imeli Slovenci močno industrijo, bi bilo tudi kmečko vprašanje precej rešeno. Drugi osnovni temelj je **solidarnost v stanu** med kmetom in posli, mojstrom, pomočniki in vajenci, med tovarnarjem in delavstvom. Stanovska misel jih hoče povezati (kmet je s posli pri isti mizi). Stanovski rokodelcec ima stanovsko življenjsko in delovno občestvo s pomočniki in vajenci. Težje bo ustvariti industrijsko občestvo, skupnost delavcev s podjetniki v korporaciji, medsebojno določene pravice, kolektivni tarifi morajo zblížati oba in jih zvariti v stanovsko skupnost. Torej stanovska ideja je mir v stanu in mir z drugimi stanovni. Kdor ho stanovsko vzgojen, ho iskal skupnost, ne razlike in nasprotstva z drugimi.

7. Pristen element stanovske vzgoje je tudi **stanovski etos.** Stanovski etos pa terja disciplino, pravičnostni čut, solidnost v izdelkih in v obnašanju, torej samo **protirazredne lastnosti.** K stanovskemu etosu spada tudi korektno obnašanje ne samo do sotovarišev v poklicu, ampak tudi do drugih stanov. Stanovski ponos se tudi razodeva v tem, da ima vsak zavest, da nekaj doprinese v svojem stanu k celokupnosti. Stan doprinese svoj kamenček h kulturi kosmosa, vsega človeštva, vseh stanov. Pravi stanovski ponos pa

tudi ve, da je to le drobec, kar doprinese k celoti.

8. Če torej pristanemo na stanovsko vzgojo, kako jo izvršiti? Zgoraj smo že našli elemente prave stanovske kulture, ki se ustvarja v treh glavnih poklicih: **kmečkem, rokodelskem, industrijskem in obrtniškem stanu.** Ker imamo kmečko, obrtniško in industrijsko mladino, jo moramo vzgajati za kmečko, obrtniško in industrijsko stanovsko kulturo. Vzgoja ne sme biti splošna, ampak specificirana po stanovih. Ne eksistira splošni človek, ampak kmečki, obrtniški in industrijski. Tudi sprejema vsak občene vrednote vere in kulture po svoje, zato mu jih moramo svojstveno auditi.

9. Prvi zaključek je torej, da moramo najti način vzgoje za tri glavne stanove: kmečki, obrtniški in delavski. Ker pa se obrtniški in industrijsko-delavski milje v mnogočem skladata, lahko vzgojo združimo ter oba izobrazujemo po enotnem obrtniško-industrijskem prosvetnem načrtu, tako da imamo samo **dva glavna stanovska izobraževalna načrta: kmečki in obrtniško-industrijski.** Kmečko članstvo v naših fantovskih odsekih in prosvetnih društvih se mora vzgajati in izobraževati po kmečki stanovski izobrazbi, dočim se obrtniško-industrijski stan vzgaja po posebnem obrtniško-industrijskem prosvetnem načrtu. Prosvetni zvezi v Ljubljani in Mariboru sta v smislu teh načel sestavili posebno prosvetno štiriletko posebej za kmečki in obrtniško industrijski stan. Zveza fantovskih odsekov pa je sklenila na prosvetni anketi v Ljubljani 13. junija sklep, da bo tudi po načrtu vzgajala in izobraževala slovenske fante na stanovski podlagi.

Izbira in spored iger

Dr. Česnik Ivo

Vemo, da ima govornjena beseda na odru silno moč. Že pesnik in pisatelj Schiller je v svoji razpravi »Oder kot moralna ustanova« napisal nekatere misli o silnem vplivu odra. Poudarjal je, da nam igralci predstavljajo člo-

vekovo srečo in nesrečo, modrost in norost, krepost in grešnost, kažejo človekove visoke odlike, najgloblja čustva, drzna dejanja, učijo nas prenašati težke udarce usode, tegobe in trpljenja, budijo nam usmiljenje do

trpečih, ponižanih in razžaljenih, povedo nam bridke resnice, ki jih sicer neradi slišimo, norčujejo se iz naših napak, norosti in neumnosti, nas zboljšujejo, utrjujejo nam versko in državno misel in krepe narodno zavest.

Primere za resničnost teh misli najdemo povsod v svetovni in domači dramski literaturi. Kako silno biča Shakespeare v Kralju Learu otroško nehvaležnost, kako dela isto naš Medved v igri »Stari in mladi« ali Remec v »Užitkarjih«. Znana vam je Shakespeareova igra »Beneški trgovec«, Jud Shylok da posojilo proti poroštvu trgovca Antonija, da v primeru neplačila sme vzeti od njega funt mesa. Ko ni plačila, zahteva Shylok po mrtvi črki funt mesa iz Antonijevega telesa. Mladi jurist — kneginja Porcija mu prisodi pravico po mrtvi črki, toda izrezati ga sme prav en funt, niti trohice več in ne sme prelit niti kapljice krvi, sicer zapade smrti in njegovo imetje beneški republiko.

Judova krivica postane krivica, ko se uresniči rek: »Kdor drugim jamo koplje, sam vanjo pade!« Maščuje se sovraštvo žida Shyloka.

Kako globoko učinkuje v moralnem in verskem oziru duhovna igra, nam priča Slehernik ali Pasijon.

Oder lahko človeka visoko dviguje moralno in kulturno, ga zboljša in vzgaja; lahko pa tudi v njem podira vse dobro, vse njegove človečanske in verske nazore. Premalo se zavedamo te silne moči, ki jo ima oder na človeško dušo v primeri s tem, kakor se jo zavedajo na primer boljševiki, ki z govorjeno besedo na odru in v filmu širijo svojo prevratno propagando.

Ker pa ima govorjena beseda na odru toliko vpliva, je potrebno, da začrtamo neke smernice, ki naj so merodajne za naše ljudske odre glede izbire iger in repertoarja. Potrebno je, da se predvsem zavedamo, da je dramski odsek, ki vrši odrsko delo med našim narodom, del prosvetnega društva. Naša prosvetna društva imajo po intencijah prevzvišenega ordinarija namen vršiti med slovenskim narodom prosvetni apostolat. To na-

logo jim nalagajo tudi pravila, ki govorijo, da morajo med drugim krepiti med člani versko in narodno zavest in jih izobraževati na temelju nauk katoliške cerkve umsko in нравno in prirejati zdravo in pošteno zabavo.

Dramski odsek mora torej služiti prosvetnemu apostolatu ter širiti versko, narodno in državno zavest in služiti tudi pošteni zabavi.

Zato ljudski oder ni posnetek poklicnega gledališča, ki ima povsem druge namene, namreč gojiti lepo dramsko umetnost. Ljudskemu prosv. odru pa je umetnost sredstvo za prosvetne namene. Ljudski oder more svojo nalogo vršiti uspešno tudi, če ne goji Bog ve kako visoke umetnosti. Zato naj ne segajo naša prosvetna društva previsoko po težkih umetniških igrah, ker se zgodi, da kljub dobri volji iz dragocene dramatične vrednote nastane na ljudskem odru skažena igra.

Potrebno je, da so igralci naših ljudskih odrov vzgojeni po naših idealih in niso samo igralci, temveč tudi vzorni člani, dobri, zavedni katoličani, narodnjaki in dobri državljani.

Ena izmed najbolj odličnih lastnosti, ki jih mora dičiti, je požrtvovalnost in potrpežljivost. Brez teh lepih lastnosti odrsko delo ne more uspeti.

Potrebno je dalje zlasti, da je režijski vodja na pravem mestu, da razume svrho naših prosvetnih društev in namen naših ljudskih odrov. Tak režiser zamore tudi iz manj primerne igre za prosvetne namene ustvariti dobro igro, ker lahko črta, kar ni primerno, ali pristavi nekaj dotičnemu kraju in razmeram primerne igre, tako da uspeh igre zagotovi.

Celo najboljši misterij pri slabi režiji in slabi igri lahko doživi popoln neuspeh.

Zato je potrebna zelo skrbna izbira iger, katere naj se prirejajo na naših ljudskih odrih. Za izbiro je treba treznega preudarka in smotrnosti misli, kakšen namen in kakšen cilj naj igra ima.

Kdor misli, da služi prosv. namenem občestvena igra ali misterij, se moti. Ena duhovna igra ali kvečjemu

dve na leto zadostujeta. Pripravljena pa mora biti taka igra ne le odrsko, temveč tudi versko. Taka igra mora biti praznik za člane prosvetnega društva in sploh za vse katoliško občestvo v župniji. Zato zahteva skrbne priprave še bolj, kakor druge igre.

Posamezne svetniške osebe ne smejo biti osmešene z igranjem, temveč mora biti njihova veličina prikazana v besedi, mimiki in dejanju, kakor jo zaslužijo. Če ne, je boljše, da se igranje verskih iger opusti.

Nadaljnje načelo nam mora biti še **zmerno igranje**. Če prirejajo društva preveč predstav, se igranje popliti, kakovost iger trpi in občinstvo postane razvajeno.

Prosvetna društva dobivajo bodisi tiskane ali na stroj pisane igre od matice Prosvetne zveze v Ljubljani. Slišali smo očitke, da Prosvetna zveza izdaja premalo iger, da ni dovolj izbire in da društva ne morejo s pridom uprizarjati dobrih iger. Slišali smo še drugi očitek, da se sicer dobijo igre na razpolago, da pa nimajo umetniške vrednosti in nimajo vzgojnega pomena, da se je v zbirko vtihotapilo mnogo rokopisov podočeljskih dramatskih pisateljev in pisačev ter da je v zbirki mnogo »plaže«.

Že pred leti se je trudila Prosvetna zveza, da bi izločila iz zbirke slabša dela. Prosvetna zveza oziroma Ljudski oder je celo nekaj časa plačeval posebno uradno moč, ki je bila na razpolago po tri ure, toda iz zbirke se je izločilo malo del in se ni pisмено ocenilo posameznih iger.

Prosvetna zveza je uvidela v letošnjem letu nujno potrebo, da se pregleda celotna zbirka in izločijo vsa slabša dela, tako da bodo imela društva oziroma režijski voditelji, ki si igre izposojujejo, nekoliko več informacije o posameznih delih, kot jo morejo črpati iz Priročnika. Na podlagi ocen se bodo mogli odločiti, kaj, kdaj in kako naj uprizarjajo posamezne igre. Za znana dela je taka ocena odveč, za ostala dela pa potrebna.

Do sedaj je pregledana in ocenjena zbirka del do črk M in izločenih 70 del. Ocenjena je vrednost del v umet-

niškem, moralno vzgojnem, jezikovnem in odrskem oziru ter pristavljene tudi pripombe, na kakšnem odru je možna uprizoritev posameznih iger. Ko bo ocenitev vse zbirke izvršena, bo treba to delo še enkrat pregledati, po potrebi popraviti in potem broširati, da bo na razpolago voditeljem naših ljudskih odrov. Za sedaj bodo dosedanje ocenitve iger na razpolago pri Prosvetni zvezi.

Izmed dramatskih del, ki so pregledana in ocenjena, priobčujemo seznam nekaterih duhovnih, verskih, dramatskih in tragičnih del, komedij, veseliger in burk ter otroških iger.

Razumljivo je, da v seznamu navedene igre niso primerne za vse ljudske odre. Igre z mnogimi vlogami in večjimi spremembami scen niso primerne za manjše odre in za začetne diletante, težke duhovne in klasične igre so že za dobro izvežbane igralce, lažje igre z malo vlogami so za začetnike, nekatere igre, zlasti klasične, za igralce-dijake, druge za rokodelce, tretje za kmečko ljudstvo. Režijski vodja pozna svoje igralce in najlaže nasvetuje in izbere primerno igro.

Zasledili smo pa v zbirki nekatere skrite bisere, ki niso bili nikoli igrani, a zaslužijo veliko pozornost. Izmed duhovnih in verskih iger naj vam navedem 4 povsem neznane, to so Amata, Judita, sv. Justa, Klavdia Prokula.

Prva igra je rimska drama v 5 dejanjih iz časa cesarja Avrelijana. Iz nemščine jo je prevedel prof. Omerza. V njej je upodobljeno propadajoče rimsko poganstvo in nastajajoča moč krščanstva, ki z ljubeznijo in milostjo spreobrača duše. Ima zelo napeto dejanje in zahteva dobrih igralcev in se more odigrati le na večjih odrih; zahteva tudi precej sceničnih sprememb in mnogo kostumov. Igra je pisana v verzih in nastopajo v njej samo moške osebe.

Druga igra **Judita** je povzeta po znani svetopisemski zgodbi. Poslovenil jo je po Vizerju Tine Debeljak. Igra je zelo napeta, dobro zgrajena in vzgojna, zahteva pa veliko oseb, zlasti veliko število štatistov in se jo da igrati samo na večjih odrih.

Tretja igra **Sv. Just** je štiridejanka s samo moškimi vlogami in predstavlja življenje sv. Justa in njegovo mučeništvo. Iz italijanskega izvirnika je delo prevedel pokojni dr. Debevec. Delo ima umetniško in vzgojno vrednost. Opisuje boj krščanstva s poganstvom, boj milosti s temo. Rimski sodni običaji in trpljenje kristjanov so vzorno podani. Igro lahko smatramo za globoko duhovno igro. Primerna je le za velike odre.

Četrta **Klavdia Prokula** je versko duhovna igra v 5 dejanjih o Gospodovem trpljenju z 9 vlogami, 5 moškimi in 6 ženskimi. Finžgarjev škofjeloški in Gregorincv Pasijon zahtevata veliko vlog in veliko štatistov. Klavdija Prokula zahteva sicer dobro režijo in dobro igro, a scenerija je preprosta, dvorana v Pilatovi palači in orientalska soba v Jeruzalemu. Malo je osebja, malo tudi kostumov, nekaj rimskih in nekaj judovskih. Med igro se sliši večkrat melodiozna godba, ki spremlja Kristusovo trpljenje in smrt, kar je vse z občutkom podano v besedah Klavdije Prokule, Veronike in Magdalene. Igro je možno uprizoriti tudi na manjših odrih.

Druge boljše verske in duhovne igre so: **Anima**, **Teofilus**, **sv. Lucija**. Igra o dobroti, **Sv. Janez in repar**, **Luč**, ki je pisana v verzih in predstavlja pokristjanjenje Moravanov. V igri nastopata tudi **sv. Ciril in Metod**. Igra je primerna za akademije versko narodnega značaja.

Ugotovili smo tudi, da je med dramskimi deli nekaj malo ali celo neznanih. Omenjamo le: **Brez Boga**, **Dvoboj in Koroški tihotapec**.

Prva igra »**Brez Boga**« je Schrottenbachova ljudska igra v 4 dejanjih, ki jo je priredil Franc Kobler. V dejanju je izražena misel, da se brez Boga ne da živeti. Zločinec si želi, da bi ne bilo Boga in dela tako, kot bi ga ne bilo, a pride dan, ko mu pred oči stopi njegovo grešno stanje in priznati mora, da zahteva od njega Bog strašno kesanje in da ga je udaril s strašno pokoro.

Tendenca pa ni vsiljiva, temveč jo podaja dejanje samo. Igra je zelo glo-

boka, zahteva pa nad 30 oseb. Igra bi se dala krajšati in tudi nekaj vlog bi igrali isti igralci.

Druga igra »**Dvoboj**« je po svoji sestavi in psihološkem razpletu podobna »**Prvi legiji**«. Ne opisuje morda dvoboja z orožjem, temveč dvoboj za dušo in telesnost vojvodinje de Chailles med bratoma duhovnikom Danijelom in brezvercem zdravnikom Mozejem. Mons. Bolere, škof iz Pi Ci Kinga, je globoka svetniška asketska duša, ki vsa težka vprašanja pravilno reši. Igrana pa mora biti igra od zelo spretnih igralcev, ki imajo v oblasti besedo, mimiko, geste in čustva. Nastopa 8 oseb.

Tretja igra »**Koroški tihotapec**« je narodna igra v 4 dejanjih in prikazuje znane narodne boje na Koroškem. Bavi se z najbolj resnimi narodnimi in družinskimi vprašanji ter se godi v slovenskem koroškem svetu med Dravo, lepo Bačo, Karavankami in Beljakom.

Naša prosvetna društva bodo predvsem predstavljala dela slovenskih dramskih pisateljev. Finžgarjeve: **Divji lovec**, **Veriga**, **Naša kri**, **Razvalina življenja**; **Medvedove**: **Stari in mladi**; **Jalenove**: **Dom**, **Srenja**, **Bratje**; **Kacjanarajevo** **Za pravdo in srce itd.** Ljudje najrajši gledajo ljudske ali narodne igre, ki kažejo našo zgodovino, podajajo sliko našega življenja v lepi in temni luči. Še vedno so privlačne: **Deseti brat**, **Revček Andrejček**, **Miklova Zala**, **Tihotapec**, **Testament** in druge.

V zbirki Prosvetne zveze imamo žal prav malo dobrih slovenskih veseliger. Vsekakor štejejo lahko med nje **Medvedovi**: **Na ogledih in Prvi april**, **dr. Detelovi Blage duše in Učenjaka**, **Vombergejevi Voda in Zlato tele** ter **Mlakarjeve lažje suvari**: **Garjeva ovca**, **Gluha tetra**, **Turšičeve Izgubljeni raj in Jurčki**.

Za primer navedemo dr. **Detelove Blage duše**, **Mozerjevega Knjižničarja** in **Enkove Kisle gobe**.

Detelova veseloigra »Blage duše« je šaljiva zgodba v 3 dejanjih. Opisuje lahkoživca, dobrodušnega Lešnika, ki vleče za nos dva veljaka dr. Murna

in Curna, ki bi morala plačati njegov dolg. Hočeta se otresti te obveze na ta način, da pridobita Lešnika, da zaprosi za službo pri posojilnici ali se pa bogato poroči s Stoparjevo Karolino. Zadeva se čudovito razpleta. Navihani Lešnik s svojo dobrohotnostjo pripomore do službe v posojilnici kotniku, ki nazadnje dobi Karolino.

Igra je primeroma lahko uprizorljiva, stvar režijskega vodje pa je, da tu in tam spremeni besedilo, da bo igra edrsko učinkovitejša.

Druga igra »Knjižničar« je salonka veseloigra v 4 dejanjih. Godi se v Londonu. Vsebuje zabavne in vesele tipe, kakor: krojača Gibona, guvernantu Saro, starega veleposestnika Macdonalda, sodnega slugo Krauta in Kuveka. Igra se srečno konča z zaroko. Uprizoritev ni težka.

»Kisle gobe« nimajo sicer umetniške vrednosti, a so zabavne in vzgojne. Prikazujejo tatinsko navado hlapca Tomaža, ki ga ozdravijo dozdevne kisle gobe, ki jih je pripravila mati Gabrovka.

Igra je lahko uprizorljiva na vsakem, še tako majhnem odru in primerna predstava za podeželske odre.

Med otroškimi in mladinskimi igrami je težko dobiti kaj vzornega. Med dobre spadajo Golijeve Peterčkove poslednje sanje in Jurček ter Kunčičeve otroške igre.

Naj navedemo dve boljše: Janko in Metka ter Kraljica z mrtvim srcem.

Prva je bajna igra v 3 slikah, pisana v verzih z znano tendenco: Kdor ne uboga, ga tepe nadloga! Janko in Metka zabredeta v gozd, kjer ju angelci uspavajo. Nato pridejo škratje in pozneje večča Hrustalka, ki ju povede v hišo, kjer ju hoče speči, a jo onadva zbašeta v peč, kjer zgori.

Ta znana otroška igra je polna šal.

Manj znana je »Kraljica z mrtvim srcem«, ki prikazuje v štirih dejanjih kraljičino, ki muči svoje služabnike in služabnice in je zato hudo kaznovana, da mora vršiti najtežja dela.

Naj omenimo še nekaj besed o repertoarju. Odbor prosvetnega društva naj si z režijskim vodjem napravi za vsako sezono načrt, katere igre bo

društvo uprizorilo od septembra do aprila. Pri izbiri se je treba ozirati na cerkveno leto. Nekatere vrste iger ni mogoče igrati, kadar bi se komu ljubilo. Prosvetna zveza je v tem oziru že dala določena navodila. Prepovedala je posebno odrom, da bi v postnem času igrali burke ali veseloigre. Od tihe nedelje do velike noči naj se igrajo izključno le nabožne in resne igre. Tudi v adventni čas pred božičem ne spadajo burke in veseloigre. Postni, adventni čas je najprimernejši za duhovne in verske igre. Zato naj društva skrbno, da določijo za ta čas eno ali drugo primerno duhovno ali versko, če ne vsaj resno igro z globoko vzgojno, socialno ali karitativno vsebino.

V repertoar spada tudi vsaj ena drama in ena otroška ali mladinska igra. Treba je navajati naš naraščaj na ljudske odre in mu dati priliko, da se izobrazí v nastopu in govoru. Take otroške in mladinske igre so prav veseli dogodki za društva in mladino. Navežejo stike med starejšimi in mladimi, ki bodo nekoč prevzeli delo v prosvetnih društvih. Skušnje za mladinske in otroške prireditve naj se vrše po možnosti popoldne, igre pa ob nedeljah popoldne, razen v izrednih primerih, ako ni drugače mogoče.

Društva bodo prevzela v repertoar tudi dobro veseloigro in burko, ki pa mora vsebovati kako zdravo misel. Izbira v tem oziru ne bo pretežka.

Ni potrebno, da bi društva igrala veliko novih del v sezoni. Zadostujejo štiri. Te igre pa naj bodo dobro pripravljene in naštudirane. Dobro uprizorjeno igro naj diletanti igrajo enkrat, dvakrat ali večkrat, kakor razmere kažejo.

Prosvetna zveza je dala že nekatera navodila, kako bi se igranje na ljudskih odrh zboljšalo. Po okrožjih, kjer je dana možnost, naj bi ljudski odri priredili igralne tekme. Vsako društvo naj bi si izbralo vzorno igro, s katero naj bi nastopilo na tekmí. Razsodišče, bi vse te igre pregledalo in končno razsodilo.

Priporoča se gostovanje odrov pri sosednjih društvih. Taka gostovanja

vplivajo vzgojno ne samo na občinstvo, temveč tudi na domače igralce. Odri se čutijo potem, bolj povezane.

Primerno bi tudi bilo, da bi se v večini krajev pred predstavo napravil nagovor na občinstvo, v katerem bi se obrazložil pomen igre, njeno vsebinsko jedro in vzgojna in umetniška stran. Na ta način bi se ljudstvo navajalo k razumevanju dramske umetnosti in bi se odpravila razvada, da se ne bi smejali včasih najbolj resnim scenam.

Priporočamo sledeče igre:

Otroške igrice.

1. Bajtarska princezinja.
2. Bedak Pavlek.
3. Bele rože v dušah naših.
4. Bratec in sestrice.
5. Čista vest.
6. Deklica s tamburico.
7. Dva računata.
8. Goslarica naše ljube Gospe.
9. Imelda (za prvoobhajance).
10. Izgubljena ovca.
11. Janko in Metka.
12. Jurček.
13. Kaznovana neposlušnost.
14. Klepetulja.
15. K mamici.
16. Kraljič in služabnik.
17. Kraljična z mrtvim sreem.
18. Lastna kazen, najboljša kazen.
19. Lažniva Milena.
20. Ljubezen Marijinega otroka.
21. Mala pevka.
22. Materin blagoslov.
23. Mogočni prstan.
24. Pepelka.
25. Peterčkove poslednje sanje.
26. Sirota Jerica.
27. Sirota Zorica in Marko.
28. Snegulčica.

Veseloigre in burke.

1. Babilon.
2. Beneški trojčki.
3. Blage duše.
4. Bucek v strahu.
5. Čvrček za pečko.
6. Dekle iz predmestja.
7. Garjeva ovca.
8. Gluha teta.
9. Gospod senator.

10. Gostilničarka.
11. Idealna tašča.
12. Izgubljeni in zopet najdeni mož.
13. Izgubljeni raj.
14. Jurij Tepček.
15. Jurčki.
16. Kar hočete.
17. Kisle gobe.
18. Knjižničar.
19. Kovačev študent.
20. Lažni zdravnik.
21. Lesena peč.
22. Lokalna železnica.
23. Lumpacij vagabund.
24. Namišljeni bolnik.
25. Na ogledih.
26. Narodni poslanec.
27. On in njegova sestra.
28. Pamet jo je srečala.
29. Peg, srček moj.
30. Protekcija.
31. Revizor.
32. Rdeči nosovi.
33. Scapinove zvijače.
34. Skopuh.
35. Trije tički.
36. Učiteljica.
37. Ukročena trmoglavka.
38. Utopljenca.
39. Veleturist.
40. Voda.
41. Zimska pravljica.
42. Zlato tele.

Duhovne in verske igre.

1. Amas.
2. Anima.
3. Beg pred bratom.
4. Ben Hur.
5. Blažena med ženami.
6. Boštjan iz predmestja.
7. Sv. Cecilija.
8. Sv. Cita.
9. Garjeva ovca.
10. Goslarica naše ljube Gospe.
11. Grof in opat.
12. Henrik gobavi vitez.
13. Izgubljeni sin.
14. Igra apostolov.
15. Igra o izgubljenem sinu.
16. Igra naše fare.
17. Igra o dobroti.
18. Igra o hudičevem mostu.
19. Igra o pohlepšem mesarju.
20. Igra o sv. Kristofu.

21. Igra o Kristusovem trpljenju.
22. Judita.
23. Kjer ljubezen, tam tudi Bog.
24. Klaudia Prokula.
25. Kralj z neba.
26. Kristus se je rodil.
27. Quo wadis.
28. Krvava Španija.
29. Luč.
30. Luč z gora.
31. Marija iz Magdale.
32. Mašna strežnika.
33. Mlini pod zemljo.
34. Most v večnost.
35. Sin in mati.
36. Sv. Just.
37. Sv. Janez in roparja.
38. Theophilus.
39. Tri modrosti starega Wanga.
40. Trpljenje in smrt Jezusa Kristusa.
41. Tujec.
42. Mrtvaški ples.
22. Gruda umira.
23. Grunt.
24. Hamlet.
25. Hanice pot v nebesa.
26. Hera in Leander.
27. Hippolytos.
28. Igra življenja.
29. Julij Cezar.
30. Jurij Kozjak. (n)
31. Kacijanar. (n)
32. Kapelica na Šmarni gori.
33. Koroški tihotapci. (n)
34. Kralj Lear.
35. Kralj Oidipus.
36. Kralj Svetopolk.
37. Knjivoprisežnik. (n)
38. Kruci. (n)
39. Lady Windermere.
40. Logarjeva sinova.
41. Lovski tat. (n)
42. Lurška pastirica.
43. Macbeth.
44. Marija Stuart.
45. Marijana.
46. Mariša.
47. Mati.
48. Miklova Zala. (n).
49. Mlinar in njegova hči.
50. Mrak.
51. Na sodni dan.
52. Nova zapoved.
53. Pri Hrastovih.
54. Razvalina življenja. (n)
55. Revček Andrejček. (n)
56. Srenja.
57. Stari in mladi. (n)
58. Stari Ilija. (n)
59. Tekma.
60. Testament. (n)
61. Trubadur.
62. Užitekari. (n)
63. Vera in nevera.
64. Veriga. (n)
65. Veronika Deseniška.
66. Za pravdo in srce.

Drame, tragedije in narodne igre.

1. A njega ni.
2. Antigona.
3. Bankrot.
4. Begunka.
5. Bele vrtnice.
6. Beneški trgovec.
7. Bratje.
8. Bratski spor.
9. Brez Boga.
10. Glavigo.
11. Čez deset let.
12. Čigav je grunt. (n)
13. Deseti brat. (n)
14. Divji lovec. (n)
15. Dobrova.
16. Dvoboj.
17. Duše.
18. Faust.
19. Domen.
20. Črnošolec.
21. Grobovi.

Knjižnica

Seznam knjig primernih za podeželske knjižnice

Na občnem zboru PZ je bila izražena želja, da bi priobčeval Vestnik seznam knjig, primernih za podeželske knjižnice. Pri vsaki knjigi je na-

vedena cena in založba (Cir. pomeni Cirilovo tiskarno v Mariboru, DM pa Mohorjevo družbo). Kjer ni navedena založba, naj se knjiga naroči pri Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani. Izdanja Modre ptice in Hrama so le

izjemoma navedene, ker niso vse knjige primerne za podeželske knjižnice. Za mladino se priporoča Indijska knjižnica in Zbirka Tabu, ki sta prav poceni.

A. Mladinske knjige

Bevk: Plešimož, 12 din. Grivarjevi otroci, 12 din. — Curwood: Zlata zanka, 12 din. — Grčar: Ruske pravljice (MD), 36 din. — Hauff: Pravljičje I, II, po 50 din. — Karalejčev: Pri ognjišču, 36 din. — Koritnik: Izpod moje polhovke, 20 din. — Lapuh: Črni svatje (Cir.), 16 din. — Milčinski: Trdoglav in Marjetica, 20 din. — Pečjak: Japonske pravljice, 12 din. — Plestenjak: Bajtarska kri, 12 din. — Ribičič: Upornice, 12 din. — Thompson: Volk Sivko, 40 din. — Meško: Mladim srcem IV. (MD), 15 din.

B. Za odrasle.

Bevk: Mlada njiva, 60 din. — Cajnkari: V planinah (MD), 18 din. — Čampa: Mlin v grapi, 50 din. — Čapek: Hordubal, 50 din. — Detela: Zbrani spisi I, II, IV, 100 oz. 80 din. — Barger: Stiri deset let babica (DM), 50 din. — Ganhofer: Vaški apostol (Cir.) 36 din. — Samostanski lovec (Cir.), 54 din. — Bordeaux: Strah pred življenjem (MD) 36 din. — Finžgar: Drame (Nova založba), 60 din. — Husova: Živa plamenica (MD), 30 din. — Jalen: Previsi, 60 din. — Kranjec M.: Knjiga o dobrih ljudeh, 40 din. — Lavtizar: Lipiški grad, 35 din. — Lovrenčič: Šolar iz Trente, 28 din. — Lipp: Mrtvaški ples (MD), 18 din. — Majerjeva: Rudarska balada, 10 din. — Magajna: Zaznamovani, 70 din. — Mlakar: Izbrani planinski spisi, 1—5, po 50 din. — Spomini, 98 din. — Mitchell: V vrtincu, 120 din. — Hichens: Alahov vrt, 60 din. — Papini: Priče trpljenja Gospodovega, 50 din. — Premrl: Zaroke in poroke, 12 din. — Zahor: Matija Gorjan, 40 din. — Rawlings: V pomladi življenja, 60 din. — Sedmak: Kaplan Martin Čedermac, 40 din. — Sv. Terezija: Povest duše, 44 din. — Šenoa: Berač Luka (Cir.), 26 din. — Verne: Južna zvezda (MD), 26 din. — V rdečem rajju (Cir.), 24 din.

Bernoville: Jezuiti, 22 din. — Erjavce: Slovenci in Slovenija, 20 din. — Lenček: Slava Baragu, 45 din. — Firjevec: Knjižnice, 99 din. — Stelle: Slovenske Marije (MD), 15 din. — Veider: Skaručina, 10 din. — Miheličič: Naše zdravilne rastline, 95 din.

*

Firjevec Avgust: Knjižnice in knjižničarsko delo, 338 strani. Izdala Družba sv. Mohorja, 1940. Cena 87 in 99 din za broš, 116 oziroma 152 din za vezano knjigo.

Kot 12. knjigo svoje znanstvene knjižnice je izdala Družba sv. Mohorja letos gori navedeno knjigo, s katero je razveselila ne samo ljubitelje in lastnike svojih lastnih knjižnic, ampak tudi vse voditelje večjih ali manjših podeželskih knjižnic, najsi se že s tem bavijo kot poklicni uradniki ali pa je njih knjižničarsko delo le postranski posel. Predvsem pa je podala slovenskemu razumništvu dragoceno knjigo, kakršne še do sedaj nismo imeli.

Kakor kaže že naslov, obsega knjiga dva dela: teoretičnega in praktičnega. V prvem delu nam poda pisatelj izčrpen zgodovinski pregled bibliotek od davnih časov do danes. Govori o osnovi in razčlenjenosti modernih knjižnic, o delu v znanstvenih ter javnih ljudskih knjižnic, o topologiji in razčlembi čitateljev ter o razvoju knjižnic na Slovenskem.

Temu kulturno-historičnemu delu sledi drugi praktični del o knjižničarskem delu. Ta je predvsem namenjen našim knjižničarjem. Že naslovi posameznih poglavij: Nabava knjig, Ureditve knjižnic, Inventariziranje in signiranje, katalogi in tehnika izposojevanja kažejo, da je hotel pisatelj rešiti vsa vprašanja, ki se tičejo knjižničarskega dela. Kakor pri prvem delu, se kaže tudi tukaj spretnost, vestnost in natančnost pisatelja, ki je — sam dolgoletni uradnik licejske knjižnice — zbral in preučil vso ogromno tozadevno literaturo ter jo spretno uporabil.

Res da je imel pred očmi predvsem

znanstvene knjižnice ter hotel na ta način dvigniti nivo ljudskih knjižnic, a tudi tem je posvetil dosti pozornosti. Skratka: knjiga je dragocena pomnožitev slovenske književnosti in zelo koristen pripomoček za ljudske knjižnice. Posebno bi omenil 11. točko 8. poglavja, kjer govori o izbiri pri nakupu novih knjig. Pravilno opozarja na težkoče, ki jih povzročata posel knjižničarjem. Sam ne more vsega prebrati, kritika pa prihaja večinoma prepozno in tudi ni vselej zanesljiva. Po mojem mnenju bi bil nujno potreben periodičen pregled vseh novih knjig s kratko oceno, tako na primer kot je začel »Naš dom« v Mariboru. Morda bi se dala ta misel uresničiti v okviru Vestnika P.Z. — V istem poglavju tudi meni, da bi bilo umestno obvestiti čitatelje oziroma

obiskovalce ljudskih knjižnic o novih pridobitvah ter omenja brezuspešne tozadevne poskuse. Dnevno časopisje namreč ne mara teh priobčevati. Tudi v tem pogledu čaka Vestnik hvaležno in koristno delo.

V zadnjem poglavju obravnava bibliotечно zakonodajo ter zahteva tudi za ljudske knjižnice poklicne izobražene bibliotekarje. V ta namen naj bi učitelji, ki so na deželi v prvi vrsti poklicani za to delo, dobili v zadnjem letu učiteljske šole osnovne pojme o ljudskoizobraževalnem delu, pozneje pa v posebnih tečajih še drugo potrebno teoretično in praktično znanje.

Navedel sem le glavne misli tega velezanimivega dela, priporočam pa vsem, ki se bavijo s knjižnicami, da knjigo vestno preučijo in se ravnajo po njenih navodilih.

Ljudski oder

Lipplov Mrtvaški ples v Frančiškanski dvorani

Na spored rednih prosvetnih večerov je sprejela Prosvetna zveza tudi predstavo Lipplovega misterija Mrtvaški ples s predavanjem o ideji mrtvaških plesov v literarni in likovni umetnosti sploh. Tako je ta petek, 25. t. m., tik pred praznikom Vseh svetih, ko je najprimernejši čas, bila frančiškanska dvorana polna udeležencev, ki so prišli, da se notranje pripravijo za ta veliki praznik vseh pokojnih in spomnijo svojih dragih, pa tudi sebe, ki »so sedaj to, kar so oni bili, pa bodo to, kar oni sedaj so«, kakor pravi srednjeveški pisatelj v svoji duhoviti sentenci. Namesto naznanjenega predavatelja g. asistenta Jožeta Gregoriča, ki se ni mogel udeležiti večera, je imel govor o smislu in pomenu ideje mrtvaškega plesa gosp. dr. Tone Röger, ki je lepo predstavil srednjeveške literarne upodobitve mrtvaškega plesa, še bolj pa se spomnil svetovno znanih likovnih upodobljenj tega motiva. Končal pa je ta pregled snovi s slovensko snovjo Urške prerone, ki se tudi v plesu s hudičem izgubi v valove — v večnost. Predava-

nje je bilo nagrajeno z odobravanjem. Nato je bila predstava Lipplovega Mrtvaškega plesa v pesniškem prevodu prof. Sovreta ter v režiji Vl. Kosa. Vsa predstava je bila vržena v neko mistično temo, kar je povsem pravilno, ter potopljena v spremljavo orgel in zvonov ter skrivnostne violine, ki je vbujala tragično razpoloženje ter vezala posamezne pretrgane prizore v eno celoto, posvečeno mrtvaški žetvi. Smrt sama (g. Križnar) je s svojo mrtvaško ledenostjo in brezizraznostjo ter brezčutnostjo v obrazu in besedi vzdrževala glavno zvezo med prizori ter je dobro rešila svojo težko nalogo. Posebno v prizoru z ljubico (ples) je njejeva demonskost prišla do polnega izraza. Drugi igralci so podali vsak svoj tip v karakterični nazornosti, tako J. Zakrajšek oskrbnika, L. Dežman cesarja, L. Šerjak vojaka, V. Šega ljubico, najbolj doživljeno in izrazito pa so podali svoje like g. F. Gajeta kot berač, g. dč. Zavbijeva kot mati, ki je predvsem čustveno zajela gledalce, ter trgovka gospa Kačičeva, ki je bila v tej vlogi naravnost odlična. Tako je bila predstava, ki so jo motili deloma le malo predolgi od-

mori, odlično uspela ter pustila v gledalcih vtis, kakor ga mora: strah pred smrtjo in vdanost v njeno neizprosno in neizbežnost. Ker je bil ravno čas pred cerkvenim spominom vseh mrtvih, se je Prosvetna zveza odločila, da spričo izredne uspelosti misterija in pomembnosti predstavo ponovi na praznik Vseh svetih, dne 1. novembra.

Društveni obzornik

Primskovo. Zelo zanimivo predavanje je priredilo društvo 27. oktobra, ko je predaval g. Tone Švelc, kako se je godilo našim izseljencem v Franciji pred vojno, med vojno in kako se jim godi sedaj. Predavanje so spremljale lepe skioptične slike.

Naklo. Tukajšnje Prosvetno društvo je slovesno blagoslovilo vogelni kamen za nov farni dom v nedeljo 27. t. m. ob 5 popoldne.

Predoslje. Na praznik Kristusa Kralja je priredilo društvo slavnostno akademijo ob 5 popoldne v društvenem domu. Na sporedu je bilo petje, deklamacije, simbolične vaje in Finžgarjeva igra »Nova zapoved«.

Goriče. Prosvetno društvo je priredilo na praznik Kristusa Kralja narodno igro »Gruda umira«. Igra je kakor nalašč za društva na deželi, saj poteka vsebina igre iz kmečkega življenja.

Olševak. Naše Prosvetno društvo je pričelo igralsko sezono v nedeljo 27. oktobra z igro »Fejst fant« in Laži zdravnik«.

Ježica. Tukajšnje društvo je uprizorilo 27. oktobra Klinarjevo dramo »Plavže, ki je prav dobro uspela.«

Sneberje. Dramatični odsek našega društva je uprizoril v nedeljo 27. t. m. žaloigro »Zlatarjevo zlato« in s tem otvoril sezono.

Št. Vid nad Ljubljano. Blaž Potočnikova čitalnica je uprizorila že tretjo igro v jesenski sezoni, to je »Utopljenca«, pri katerem so se posebno izkazale mlade igralske moči.

Prosvetno društvo v Soboti je imelo redni občni zbor 24. oktobra. Občnega zbora so se udeležili predstavniki jav-

na kar smo opozorili občinstvo, da bi tako na najlepši način praznovalo dan z mislijo na smrt, božjo deklo, ki ne gleda, koga bo izbrala, temveč samo opravlja voljo božjo. In vdanost v voljo božjo je glavni smisel tega modernega misterija, ki bi bil vreden, da pride na vse naše ljudske odre.

nega življenja. Društvo je živahno delovalo. V nov odbor so bili izvoljeni tudi dr. Bratina, okr. nač., gimn. ravn. ing. Zobec in notar dr. Podbevšek. Odbor si je postavil nalogo postaviti v Soboti prosvetni dom.

Prosvetno društvo v Zagorju je priredilo 19. in 20. oktobra spevoigro na Trški gori.

Moravče. Vesela vest je šla po naši župniji, ko je bilo sklenjeno, da se bo zidal nov prosvetni dom, ki bo v ponos moravški fari. Dela za gradnjo doma so že v teku.

Kamnik. Tukajšnje društvo si je sestavilo načrt dela za prihodnjo sezono. 12. oktobra je bila predstava z naslovom: Schakespearov večer. Izvajali so se prizori iz Hamleta, Julija Cezara in 4. dej. Beneškega trgovca. V nedeljo 3. nov. smo uprizorili Zupančičevo dramo »Noč na verne duše«.

Brdo pri Lukovici. Življenje v društvu se je pričelo oživljati. Predvsem delujejo fantovski, dekliski in dramski odsek. Želeli je, da bi mladina še bolj zahajala, tudi v knjižnico...

Groblje. Občni zbor Prosvetnega društva pomeni važen dogodek v našem društvenem življenju. Praznovalo je društvo svojo 20-letnico. Na občnem zboru je bil izvoljen za častnega člana g. Martin Očepek, Novemu odboru predseduje prof. Cene Lipovec. Vsak mesec se bodo vršili prijateljski večeri s pestrim sporedom. Otvorila se je tudi čitalnica v Prosvetnem domu, kamor prihajajo delavski možje in fantje čitat dnevnike in še 18 drugih časopisov, kateri so jim na razpolago brezplačno. Na ta način hoče društvo obvarovati član-

stvo, da ne bo posedalo in zapravljalo dragocenega časa po gostilnah.

Smartno pri Kranju. Naše društvo je priredilo 15. in 20. oktobra lepo narodno igro »Noč v goliških plazovih«.

Tržič. Prosvetno društvo Sv. Jožefa je imelo 29. septembra svoj redni občni zbor. Za predsednika je bil ponovno izvoljen g. Praust.

Škofja Loka. Prosvetno društvo zaznamuje živahno gledališko sezono. Na misijonsko nedeljo pa smo igrali krasno misijonsko dramo, Za Vse svete zvečer pa »Ples mrtvih«.

Gospodinjska tečaja

Sv. Gregor

Banovinski kmetijsko - gospodinjski tečaj. Dne 11. septembra se je pričel imenovani tečaj s sv. mašo. Tečaj vodi nad vse spretno g. Vida Zalokarjeva s pomočnico gđc. Anico Sušteršičevo. Ves tečaj se vrši v hvaležnem spominu na dr. Kreka. On je ustanovitelj teh tečajev, ki obhajajo letos svojo tridesetletnico in ravno v njegovem rojstnem kraju se vrši ta tečaj. Zanimivo je tudi, da se na tem tečaju rabita dva šivalna stroja, ki jih je pred 30 leti nabavil v ta namen sam dr. Krek. Tečaj je v prosvetnem domu, ki nudi v ta namen prav ugodne prostore. Sicer bi bili skoro v vseh podeželskih krajih podobni tečaji nemogoči, ako bi ne bilo prosvetnih domov, ki so tudi dr. Krekova zamisel. Prav bi bilo, da bi pri zidanju novih domov mislili tudi na prostore za gospodinjske tečaje. Našega tečaja se udeležuje 15 mladenk kljub presilnemu poljskemu delu v tem jesenskem času. Dekleta si pritrčajo mnogo ur jutranjega spanja, da opravijo nujno delo doma in po dnevnem sklepu tečaja pohite spet na poljsko delo. Dekleta so pri tečajnem delu prav pripravne, razumne in poslušne in pričakovati je, da bo vpliv tečaja viden ne samo v posameznih gospodinjskih, temveč po vseh vaseh, iz katerih so udeleženke. Poleg strokovnih naukov so posebno zanimiva globoko zamišljena verska predavanja o zvezi gospodinjsva s sv. pismom in krščanskim življenjem.

Vodstvo tečaja in udeleženke se gibljejo vedno v spominu na dr. Kreka, začetnika teh tečajev. Njegovo sliko imajo v delovni sobi in njegov spomin so obhajale v torek 8. oktobra s slovesno črno sv. mašo na 25. obletnico njegove smrti. V nedeljo po njegovem 75. rojstnem dnevu so pa v njegov spomin priredile iz hvaležnosti za njegovo očetovsko skrb in delo slavnostno akademijo. Velikemu našemu Evangelistu nesmrtna čast in slava!

Cerklje ob Krki

Gospodinjski tečaj, katerega pri nas že devet let ni bilo, je kr. banska uprava odobrila in se je pričel 10. septembra t. l. s sveto mašo, pri kateri so pele tečajnice pod vodstvom g. Lojzeta Jakliča. Tečaj sta organizirala okrajni dezinfektor v Krškem g. Lojze Jaklič z županom g. Ignotijem Janezom in se prav lepo razvija. Od leta 1922 do 1931 je organiziral šest tečajev naš nepozabni pok. g. Matej Tomazin, za kar smo mu še vedno hvaležni, posebno takratne tečajnice, ki so danes že samostojne gospodinje.

Da je bil gospodinjski tečaj pri nas po toliko letih res potreben, je razvidno iz tega, ker se je za tečaj prijavilo 85 deklet, a sprejeti smo jih mogli le 24. Vsako jutro je videti tečajnice, kako z veselim obrazom hitijo v šolo črpat novih zakladov za svoje bodoče življenje ter prav pazljivo zasledujejo pouk svojih učiteljic. Gospodinjski tečaj z vso vnemo in požrtvovalnostjo vodi ban. učiteljica gđc. Rožnik Franja s pomočjo gđc. Kolarič Mire, katerima želimo, da bi njuna setev na mladih njivah rodila obilo žetve.

Oba gospoda organizatorja pa prosimo, naj bi organizirala in zaprosila kr. bansko upravo še za en tečaj, in sicer takoj za tem, da bi s tem opravičili oziroma nadomestili zamudo prejšnjih let.

Občni zbori

Prosvetno društvo v Kranju je imelo redni občni zbor v četrtek 17. oktobra 1940. Društvo beleži lep uspeh.

ker gradi nov Ljudski dom v Kranju. V načrtu ima dalje pritegniti čim več članov v društvo. Odbor je imel šest sej in je priredil štiri prosvetne večere, dalje Prešernov večer, predpustno zabavo. Šteje 147 moških in 62 ženskih članov. Zanimivo je, da je med temi 75 članov z vso družino včlanjenih. Društvo izkazuje 7.721 čistega dobička. Nabavilo si je nov projekcijski aparat za 6.500 din. Knjig je bilo izposojenih 611. Knjižnica ima 4.575 knjig. Dramatski odsek je priredil 11 predstav. V načrtu ima dramatski tečaj v Kranju. Dekliški krožek ima 50 članic. Za predsednika je bil izvoljen dr. Kalan Janko, zdravnik. Društvo namerava v bodoči sezoni prirediti več prosvetnih večerov.

Prosvetno društvo »Slomšek« v Voklem je imelo občni zbor 20. oktobra 1940. Za predsednika je bil izvoljen g. Kuharič Martin, šolski upravitelj. V načrtu imajo več predavanj s skioptičnimi slikami.

Prosvetno društvo v Preski pri Medvodah je imelo svoj občni zbor dne 25. oktobra 1940. Odbor je imel 9 sej. Uprizorili so več iger in 2 proslavi. Društvenih večerov je bilo 5. Ti večeri so bili poživljeni s pevsкими in igralskimi točkami. Blagajniško poročilo izkazuje 1141 din čistega dobička. Iz knjižnice je bilo izposojenih 508 knjig. Nabavljenih je bilo 27. Društvo je uredilo razsvetljavo odra. Za predsednika je bil izvoljen župnik g. Valentin Oblak.

Prosvetno društvo v Kočevju je imelo občni zbor 20. oktobra ob 11 dopoldne v Ljudski šoli. Društvo je tudi v preteklem letu živahno delovalo. Pogrešajo pa lastni dom. Za novega predsednika je bil izvoljen gospod inž. Vivod Avgust.

Prosvetno društvo v Krškem je imelo občni zbor 20. oktobra. Odbor je imel 12 sej. Priredil je več prireditev in tombolo. Članov ima 95. Knjižnica je dobila 81 novih knjig. Za predsednika je bil izvoljen g. Fr. Vodopivec.

Domač film o Žalah

Domače filmsko podjetje »Emona-film« je povabilo zastopnike mestne občine z županom dr. Adlešičem ter predsednikom Mestnega pogrebnega urada g. Sušnikom, časnikarje ter zastopnike raznih drugih javnih ustanov, na ogled zvočnega kulturnega filma o Žalah. Film je bil posnet z domačimi močmi ter izdelan v delavnicah omenjene družbe, kar predstavlja razveseljiv korak pri poskusih za uredničenje želja po slovenskem filmu.

V kolikor je filmsko podajanje gole arhitekture zelo kočljiva naloga, je treba reči, da je delo po fotografski strani uspelo in potrjuje smisel naših filmskih ljudi za lepo motivno fotografijo. Tudi zvočni del, reprodukcija godbe, petja in govorov je odličen, malec nerodna in trda je montaža, ki kaže, da je bil film narejen brez spisanega načrta. Spričo tega, kar so posnemalci imeli na razpolago pa te pripombe vrednosti dela ne zmanjšujejo in je film dosegel pri navzočem občinstvu popoln uspeh — in z njim seveda Žale.

Po predstavi filma so zastopniki podjetja razkazali občinstvu tudi svoje skromne, toda vzorno urejene filmske delavnice, kjer so vse priprave, kakor tudi vsi posnemalni aparati, delo domačih mladih rok. »Emona-filmu« želimo pri njegovem delu mnogo uspeha.

Vsebina: Občni zbor Prosvetne zveze v Ljubljani. — Dr. Jeraj; Stanovska izobrazba. — Dr. Česnik Ivo; Izbira in spored iger. — Knjižnica. — Ljudski oder. — Društveni obzornik. — Domač film o Žalah.